

Пенітенціарна служба: проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення

Шкарупа К.В., кандидат юридичних наук, викладач кафедри загальноюридичних дисциплін ІКВС

Перебуваючи на порозі реформування правоохоронної системи Україна повинна сфокусувати свою увагу на недоліках та проблемах, що заважають роботі пенітенціарної системи. Оскільки, вона посідає першу сходинку на шляху до «оздоровлення» засуджених в процесі ресоціалізації. Вивчення досвіду інших країн на ниві кримінально-виконавчого права допоможе деталізувати розбіжності, одночасно охопивши позитивні та негативні аспекти функціонування закладів такого типу.

Пенітенціарна система забезпечує виконання покарань як пов'язаних, так і не пов'язаних із позбавленням волі, а також утримання підслідних з моменту взяття під варту до суду. Пенітенціарна система покликана забезпечити не тільки виконання судових вироків, але й профілактики рецидиву злочинів. У Мінімальних стандартних правилах поводження з ув'язненими, зазначено, що метою та виправданням вироку щодо позбавлення волі є, захист суспільства та запобігання загрозливим для суспільства злочинам.

Попередити виникнення цим злочинам можливо лише тоді, коли раніше засуджені особи при виході з місць позбавлення волі можуть стати на шлях виправлення. Ізоляція від суспільства повинна стимулювати гармонійний розвиток особистості і в закладах закритого типу, що згодом може відобразитися на психічному та соціальному житті особи. З цієї причини в'язнична система не повинна завдавати ув'язненим додаткових страждань.

Наприклад, в США сьогодні покарання у вигляді позбавлення волі здійснюється в у виправних установах, в систему яких входять федеральні в'язниці, в'язниці штатів і місцеві (окружні та муніципальні) тюрми. Сучасна пенітенціарна система США зберегла вплив пенсільвано-оборнської системи: у в'язницях застосовуються жорсткі заходи підтримки порядку, але є також деякі елементи прогресивної системи відбування покарання. Останнім часом пенітенціарна система США зіткнулася з істотним збільшенням чисельності засуджених у виправних установах.

Федеральна пенітенціарна система США складається з установ чотирьох видів: тюрми з мінімальним ступенем безпеки; тюрми із середнім ступенем безпеки; тюрми з посиленою ступенем безпеки; тюрми з максимальним ступенем безпеки.

Тюрмами мінімальної безпеки є установи відкритого типу. Вони не мають озброєної охорони. У цих в'язницях діє полегшений режим, а засудженим надається можливість трудитися за межами установи. Ці в'язниці найчастіше є таборами або фермами, які спеціалізуються на будівництві доріг, виконанні сільськогосподарських та інших суспільно корисних роботах. В'язниці середньої безпеки мають озброєну охорону, але в них немає високих стін. Вони відносяться до установ закритого типу. Засуджені в цих в'язницях можуть виводитися для робіт за межі в'язниці. В'язниці з максимальним ступенем безпеки є виправними установами в класичному розумінні: вони обнесені високими стінами, мають сторожові вишки, посилену охорону, мають жорсткий режим утримання, виходити за межі тюрм забороняється. У подібних закладах містяться найбільш небезпечні злочинці.

Місцеві в'язниці призначені для утримання найменш небезпечних злочинців, засуджених за порушення громадського порядку і дрібні крадіжки.

Пенітенціарна система США має низку проблем сьогодні, зокрема це занадто велика кількість засуджених. Так, штат Каліфорнія найбільше скоротив число ув'язнених (більш ніж на 15 тисяч осіб), проте це не знизило гостроту кризи, в якому знаходиться його пенітенціарна система. В'язниці виявилися настільки перенаселені, що Верховний суд США виніс вирок про необхідність скорочення числа ув'язнених. Показово, що, згідно з рішенням суду, Каліфорнія не може утримувати у в'язницях понад 110 тисяч осіб (при тому, що на момент вердикту у в'язницях утримувалося 160 тисяч), це становить, тим не менш, 137,5 відсотків від числа ув'язнених, на яких ці в'язниці розраховані

Тому важливо розуміти, що ресоціалізація засудженого повинна розпочинатися із стін закладу, в якому він знаходиться, дотримання міжнародних стандартів у функціонуванні такого закладу сприятиме виправленню ув'язнених. Досвід США показує, що пенітенціарна система має багато проблем у забезпеченні діяльності закладів такого типу. Тому виконання низки вимог, серед яких виконання вимог Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведіння та покарання; сприяння організації діяльності кримінально-виконавчої інспекції на засадах пробації; забезпечення відкритості діяльності кримінально-виконавчої служби для демократичного цивільного контролю; розвиток матеріально-технічної бази установ виконання покарань та слідчих ізоляторів у рамках міжнародних проєктів; адаптація вітчизняного законодавства до стандартів міжнародних документів.